

Κεφάλαιο 7^ο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν

Μία διάκριση

Προτού προχωρήσουμε στην ανάλυση της έννοιας Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, θα παρουσιάσουμε μία διάκριση της οικονομικής θεωρίας. Όλα εκείνα τα θέματα που απασχολούν την οικονομική επιστήμη, όλη η θεωρία που έχει αναπτυχθεί χωρίζεται σε Μικροοικονομική και σε Μακροοικονομική Ανάλυση.

Η **Μικροοικονομική Θεωρία** έχει να κάνει με την ανάλυση θεμάτων που αφορούν τον αντιπροσωπευτικό καταναλωτή και την αντιπροσωπευτική επιχείρηση, θέματα με τα οποία ασχοληθήκαμε στα κεφάλαια 2-5. Σκοπός της ανάλυσης τέτοιων θεμάτων είναι να περιγράψουμε τον μηχανισμό της αγοράς και να εξετάσουμε τους παράγοντες που επηρεάζουν τις τιμές των αγαθών με τη βοήθεια κάποιων υποθέσεων. Γι' αυτό και η Μικροοικονομική Θεωρία ονομάζεται και **Θεωρία των τιμών**.

Μία διάκριση

Προτού προχωρήσουμε στην ανάλυση της έννοιας Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, θα παρουσιάσουμε μία διάκριση της οικονομικής θεωρίας. Όλα εκείνα τα θέματα που απασχολούν την οικονομική επιστήμη, όλη η θεωρία που έχει αναπτυχθεί χωρίζεται σε **Μικροοικονομική** και σε **Μακροοικονομική Ανάλυση**.

Αντίθετα, η **Μακροοικονομική ανάλυση** έχει ως αντικείμενο τη μελέτη μίας οικονομίας στο σύνολό της. Εξετάζει έννοιες, όπως η συνολική παραγωγή, το συνολικό εισόδημα ή η συνολική κατανάλωση μίας χώρας δεχόμενοι ότι τα οικονομικά μεγέθη και προβλήματα αλληλοεπηρεάζονται και αλληλοεξαρτώνται. Ονομάζεται διαφορετικά **Θεωρία του Εθνικού Εισοδήματος και της Απασχόλησης**, διότι ο προσδιορισμός αυτών των οικονομικών μεγεθών έχει ιδιαίτερη σημασία.

Γιατί γίνεται η διάκριση αυτή;

Υπάρχουν πολλοί λόγοι που επιβάλλουν τη διάκριση της οικονομικής θεωρίας σε μικροοικονομική και μακροοικονομική θεωρία. Ο σπουδαιότερος λόγος, όμως, είναι το «σφάλμα σύνθεσης». Σφάλμα σύνθεσης διαπράττουμε, όταν πιστεύουμε πως αυτό που ισχύει για ένα άτομο, ισχύει οπωσδήποτε και για το σύνολο της οικονομίας.

Ένα παράδειγμα

Μείωση μισθών μίας επιχείρησης (με σταθερή τιμή) ⇒ αύξηση κερδών

(Μικροοικονομική ανάλυση)

Μείωση μισθών της οικονομίας ⇒ μείωση αγοραστικής δύναμης ⇒ μείωση ζήτησης ⇒ μείωση τιμών ⇒ μείωση κερδών

(Μακροοικονομική ανάλυση)

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.)

Ένα από τα πρώτα και πιο σημαντικά θέματα που απασχολούν τους Μακροοικονομολόγους είναι να βρουν ένα οικονομικό μέτρο του βιοτικού επιπέδου μίας χώρας. Με άλλα λόγια, οι Μακροοικονομολόγοι προσπάθησαν να βρουν έναν τρόπο, έναν δείκτη για τη μέτρηση της ευημερίας των κατοίκων μίας χώρας.

Η συνολική ποσότητα των αγαθών που παράγεται στα όρια της χώρας μπορεί να αποτελέσει έναν τέτοιο δείκτη, αλλά πρέπει πρώτα να επιλυθεί ένα σημαντικό πρόβλημα, αυτό της ύπαρξης μίας κοινής μονάδας μέτρησης.

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.)

Έστω, λοιπόν, ότι μία χώρα παράγει, εκτός των άλλων, τα παρακάτω αγαθά στις εξής ποσότητες :

Αγαθά	Ποσότητα	Τιμή (ευρώ)	Αξία (ευρώ)
Ζάχαρη	100.000 κιλά	0,80	80.000
Κινητά	10.000 τεμάχια	230	2.300.000
Ύφασμα	30.000 τετρ.μετρ.	2	60.000
		Σύνολο	2.440.000

Όπως γίνεται κατανοητό, δεν είναι δυνατό να προσθέσουμε την ποσότητα των παραπάνω αγαθών, διότι δεν έχουν την ίδια μονάδα μέτρησης της ποσότητας.

Εάν, όμως, υπολογίσουμε την αξία αυτών των αγαθών σε ευρώ, τότε μπορούμε να τα προσθέσουμε και το άθροισμα δίνει το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν.

Ορισμός και διευκρινήσεις

Με άλλα λόγια, λοιπόν :

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Α.Ε.Π.) είναι η συνολική αξία σε χρηματικές μονάδες όλων των τελικών αγαθών και υπηρεσιών που παράγονται σε μία χώρα σ' ένα συγκεκριμένο έτος.

Διευκρινήσεις σε σχέση με τον ορισμό :

1. Χρησιμοποιείται η λέξη «εγχώριο», διότι μας ενδιαφέρει η αξία των προϊόντων που παράγονται στα πλαίσια της χώρας, άσχετα με την εθνικότητα αυτού που τα παράγει. Αντίθετα, δεν περιλαμβάνεται στο Α.Ε.Π. η αξία των προϊόντων που παράγονται από Έλληνες στο εξωτερικό (αυτό εντάσσεται στο «εθνικό» προϊόν).
2. Το Α.Ε.Π. επηρεάζεται και μεταβάλλεται όχι μόνο λόγω των ποσοτήτων που μπορεί να μεταβάλλονται διαχρονικά, αλλά και λόγω των τιμών των αγαθών που σχεδόν πάντα μεταβάλλονται διαχρονικά.
3. Τέλος, στο Α.Ε.Π. εντάσσεται η αξία μόνο των «τελικών» αγαθών και υπηρεσιών και όχι των ενδιάμεσων.

Τελικά και ενδιάμεσα αγαθά

Ως **τελικά** αγαθά εννοούμε εκείνα τα οποία αγοράζονται για τελική χρήση και όχι για περαιτέρω μετασχηματισμό.

Ως **ενδιάμεσα** αγαθά εννοούμε εκείνα που αγοράζονται για περαιτέρω επεξεργασία και μετασχηματισμό.

Εάν στο Α.Ε.Π. συμπεριλαμβάναμε την αξία και των ενδιάμεσων αγαθών, τότε θα είχαμε πρόβλημα διπλού υπολογισμού και συνεπώς το Α.Ε.Π. θα φαινόταν πολύ μεγαλύτερο απ' ότι πραγματικά είναι.

Τελικά και ενδιάμεσα αγαθά

Παράδειγμα

Εάν ο φούρναρης αγοράζει το αλεύρι 0,40€/κιλό και πουλάει το ψωμί 1,30€ το κιλό, τότε στο Α.Ε.Π. θα συμπεριληφθεί μόνο η αξία του ψωμιού 1,30€, διότι διαφορετικά η αξία του αλευριού θα έχει υπολογιστεί δύο φορές. Κι αυτό, διότι ο φούρναρης έχει ήδη υπολογίσει την αξία του αλευριού στην τιμή του ψωμιού.

Αντίθετα, η αξία του αλευριού που πωλείται στους καταναλωτές για χρήση στο σπίτι συμπεριλαμβάνεται στο Α.Ε.Π., διότι η ποσότητα αυτού του αλευριού θεωρείται τελικό προϊόν.

Η αξία του αλευριού, που προστίθεται στην αξία του τελικού προϊόντος, δηλαδή του ψωμιού, ονομάζεται **προστιθέμενη αξία**.

Η έννοια της προστιθέμενης αξίας

Για να κατανοήσουμε καλύτερα την έννοια της προστιθέμενης αξίας, ας μελετήσουμε τον πίνακα 7.2 του βιβλίου. Στον πίνακα αυτό δίνονται τα διάφορα στάδια επεξεργασίας από τα οποία περνάει η παραγωγή του τελικού προϊόντος που ονομάζεται έπιπλο.

Στάδια παραγωγής	Αξία πώλησης (σε ευρώ)
Πρώτο στάδιο (κορμοί δέντρων)	50
Δεύτερο στάδιο (επεξεργασία ξύλου)	80
Τρίτο στάδιο (έπιπλο)	120
Τέταρτο στάδιο (εμπόριο)	200

Η έννοια της προστιθέμενης αξίας

Στάδια παραγωγής	Αξία πώλησης (σε ευρώ)	Προστιθέμενη αξία
Πρώτο στάδιο (κορμοί δέντρων)	50	50
Δεύτερο στάδιο (επεξεργασία ξύλου)	80	30
Τρίτο στάδιο (έπιπλο)	120	40
Τέταρτο στάδιο (εμπόριο)	200 Σύνολο	80 200

Κατά το πρώτο στάδιο γίνεται η κοπή των κορμών. Οι κορμοί πωλούνται, και αγοράζονται από τις επιχειρήσεις του δεύτερου σταδίου για 50€.

Στο δεύτερο στάδιο γίνεται η επεξεργασία των κορμών και στη συνέχεια πωλούνται στις βιοτεχνίες επίπλων για 80€. Άρα στο στάδιο αυτό προστέθηκε αξία $80 - 50 = 30$ €.

Με την ίδια λογική στα επόμενα δύο στάδια προστίθεται αξία 40€ και 80€ αντίστοιχα.

Το άθροισμα των αξιών όλων των σταδίων δίνει την τελική αξία του προϊόντος που πληρώνει ο τελικός καταναλωτής (200€)

Η έννοια της προστιθέμενης αξίας

Εάν στο Α.Ε.Π. συμπεριλαμβάναμε την αξία του τελικού προϊόντος, αλλά και όλων των ενδιάμεσων, τότε αυτό θα ήταν ίσο με 450€, δηλαδή πολλαπλάσιο της πραγματικής αξίας. Η αξία του πρώτου σταδίου (50€) θα υπολογιζόταν 4 φορές, του δεύτερου σταδίου 3 φορές και του τρίτου 2 φορές. Κι αυτό θα συνέβαινε, διότι η αξία κάθε προηγούμενου ενδιάμεσου σταδίου συμπεριλαμβάνεται στο επόμενο.

Στάδια παραγωγής	Αξία πώλησης (σε ευρώ)	Προστιθέμενη αξία
Πρώτο στάδιο (κορμοί δέντρων)	50	50
Δεύτερο στάδιο (επεξεργασία ξύλου)	80	30
Τρίτο στάδιο (έπιπλο)	120	40
Τέταρτο στάδιο (εμπόριο)	200	80
	Σύνολο	200

Στο Α.Ε.Π. εντάσσουμε την αξία μόνο των τελικών προϊόντων ή το άθροισμα όλων των προστιθέμενων αξιών. Αυτή η δεύτερη μέθοδος ονομάζεται μέθοδος της προστιθέμενης αξίας.

Ονομαστικό και πραγματικό Α.Ε.Π.

Έστω ότι μία οικονομία παράγει ένα μόνο αγαθό. Τα υποθετικά δεδομένα για τις τιμές και τις ποσότητες τριών ετών δίνονται στον παρακάτω πίνακα :

Έτος	Ποσότητα	Τιμή	Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές	Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές
1	10	10	100	100
2	15	15	225	150
3	8	20	160	80

Το Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές υπολογίζεται εάν πολλαπλασιάσουμε την τιμή με την ποσότητα για κάθε έτος. Παρατηρούμε ότι, ενώ η ποσότητα το έτος 3 είναι μικρότερη από το έτος 1, το Α.Ε.Π. είναι μεγαλύτερο. Αυτό οφείλεται στο ότι διπλασιάστηκε η τιμή. Άρα αυτό το Α.Ε.Π. δεν είναι αξιόπιστος δείκτης ευημερίας.

Εάν, όμως, πολλαπλασιάσουμε τις ποσότητες με μία μόνο τιμή ενός οποιουδήποτε έτους, π.χ. του έτους 1, τότε το νέο Α.Ε.Π. θα εκφράζει μόνο μεταβολές στην ποσότητα και άρα θα είναι περισσότερο αξιόπιστο.

Αυτό το νέο Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές του πρώτου έτους περιλαμβάνει μόνο τις μεταβολές της ποσότητας.

Όνομαστικό και πραγματικό Α.Ε.Π.

Έτος	Ποσότητα	Τιμή	Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές	Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές	Δείκτης τιμών με βάση το πρώτο έτος
1	10	10	100	100	$10/10 = 1$
2	15	15	225	150	$15/10 = 1,5$
3	8	20	160	80	$20/10 = 2$

Διαφορετικά μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε έναν δείκτη τιμών που εκφράζει την τιμή ενός έτους ως προς την τιμή του έτους βάσης.

Στη συνέχεια, διαιρούμε το αρχικό Α.Ε.Π. κάθε έτους με τον αντίστοιχο δείκτη τιμών και προκύπτει το νέο Α.Ε.Π. κάθε έτους.

Ορισμοί

Έτος	Ποσότητα	Τιμή	Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές	Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές	Δείκτης τιμών με βάση το πρώτο έτος
1	10	x 10	= 100	100	10/10 = 1
2	15	x 15	= 225	150	15/10 = 1,5
3	8	x 20	= 160	80	20/10 = 2

Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές ή Ονομαστικό Α.Ε.Π. ονομάζεται εκείνο που εκφράζει την αξία των αγαθών υπολογιζόμενη με τις τρέχουσες τιμές, δηλαδή με τις τιμές που ισχύουν σε κάθε έτος και οι οποίες συνήθως αυξάνουν.

Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές ή Πραγματικό Α.Ε.Π. είναι εκείνο που εκφράζει την αξία των αγαθών υπολογιζόμενη με μία σταθερή τιμή ενός έτους που εμείς παίρνουμε ως βάση (ως έτος σύγκρισης).

Α.Ε.Π. για την Ελλάδα

Α.Ε.Π. για την ΕΕ

Ορισμοί

Έτος	Ποσότητα	Τιμή	Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές	Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές	Δείκτης τιμών με βάση το πρώτο έτος
1	10	x 10	= 100	100	10/10 = 1
2	15	x 15	= 225	150	15/10 = 1,5
3	8	x 20	= 160	80	20/10 = 2

Δείκτης τιμών ή **αποπληθωριστής τιμών** είναι ένας δείκτης που εκφράζει τη σχέση της τιμής ενός έτους με την τιμή του έτους που λαμβάνουμε ως βάση. Χρησιμοποιείται για να αποπληθωρίσει το Ονομαστικό Α.Ε.Π., δηλαδή να βγάλει από πάνω του τις μεταβολές των τιμών.

Για μία πραγματική οικονομία, ο δείκτης τιμών εκφράζει τις μεταβολές στο γενικό επίπεδο τιμών σε σχέση με το επίπεδο τιμών του έτους βάσης (ΕΒ) και εκφράζεται ως ποσοστό επί τοις εκατό.

Εφαρμογή

(συνέχεια της εφαρμογής)

ΕΤΟΣ	ΠΟΣΟΤΗΤΑ	ΤΙΜΗ	Α.Ε.Π. σε τρέχουσες τιμές	ΔΕΙΚΤΗΣ ΤΙΜΩΝ με βάση το έτος 2001	Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές του έτους 2001
2000	50	8	400	80	500
2001	60	10	600	100	600
2002	60	12	720	120	600

Λύση

Εναλλακτικά, το Α.Ε.Π. σε σταθερές τιμές μπορεί να υπολογιστεί με τη βοήθεια του δείκτη τιμών με βάση το έτος 2001.

$$\Delta.T._t = (\text{Τιμή}_t / \text{Τιμή}_{EB}) \times 100$$

$$\Delta.T._{2000} = (8/10) \times 100 = 80$$

$$\Delta.T._{2001} = (10/10) \times 100 = 100$$

$$\Delta.T._{2002} = (12/10) \times 100 = 120$$

$$\text{Α.Ε.Π.}_t \text{ σταθ.} = (\text{Α.Ε.Π.}_t \text{ σε τρέχ.} / \Delta.T._t) \times 100$$

$$\text{Α.Ε.Π.}_{2000} \text{ σταθ. τιμές} = (400/80) \times 100 = 500$$

$$\text{Α.Ε.Π.}_{2001} \text{ σταθ. τιμές} = (600/100) \times 100 = 600$$

$$\text{Α.Ε.Π.}_{2002} \text{ σταθ. τιμές} = (720/120) \times 100 = 600$$

Οι αδυναμίες του Α.Ε.Π. ως δείκτη ευημερίας

Το Α.Ε.Π., παρά τη σπουδαιότητα και τη χρησιμότητά του, παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες και ατέλειες, οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι :

1. Το Α.Ε.Π. δεν περιλαμβάνει την αξία της παραγωγής που αφορά την ιδιοκατανάλωση, διότι αυτή δεν είναι αντικείμενο αγοραπωλησίας. Συνεπώς, η παραγωγή αυτή δεν έχει τιμή και άρα δεν μπορεί να εκτιμηθεί η αξία της.

2. Το Α.Ε.Π. είναι ποσοτικός και όχι ποιοτικός δείκτης. Η ποιότητα των προϊόντων που παράγονται είναι σημαντική για το βιοτικό επίπεδο των κατοίκων μίας χώρας. Πολλές φορές, όμως, αυτή δεν εκφράζεται στην τιμή των προϊόντων και άρα δεν μπορεί να φανεί μέσα από το Α.Ε.Π.. Επίσης, σημαντικός παράγοντας για το βιοτικό επίπεδο είναι η ποιότητα αγαθών, όπως η ατμόσφαιρα ή οι θάλασσες, που επίσης δεν μπορεί να μετρηθεί.

Οι αδυναμίες του Α.Ε.Π. ως δείκτη ευημερίας

Το Α.Ε.Π., παρά τη σπουδαιότητα και τη χρησιμότητά του, παρουσιάζει ορισμένες αδυναμίες και ατέλειες, οι σημαντικότερες εκ των οποίων είναι :

3. Το Α.Ε.Π. αγνοεί τη σύνθεση και την κατανομή της παραγωγής. Δεν μπορεί, δηλαδή, να μας δείξει τι είδους προϊόντα παράγονται, αν για παράδειγμα παράγονται περισσότερα πολεμικά ή καταναλωτικά προϊόντα. Επίσης, δεν μπορεί να μας δείξει εάν αυτά κατανέμονται εξίσου σε όλα τα άτομα της οικονομίας.

4. Το Α.Ε.Π. δεν περιλαμβάνει την αξία των αγαθών και υπηρεσιών της παραοικονομίας. Παραοικονομία ονομάζουμε την οικονομική δραστηριότητα που αποκρύπτεται από το Κράτος, είτε για αποφυγή της φορολόγησης, είτε διότι είναι παράνομη.